

2015. gada 14. aprīlī
Rīgā

Vadlīnijas Nr. 59
(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas
padomes sēdes protokols Nr.15 2. p.)

Vadlīnijas par atsevišķu ieguldījumu pakalpojumu sniegšanu regulējošo Finanšu instrumentu tirgus likuma normu piemērošanu

Izdotas saskaņā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma
6. panta 2. punktu un 7. panta pirmās daļas 1. punktu

1. Vispārīgie jautājumi

1. "Vadlīnijas par atsevišķu ieguldījumu pakalpojumu sniegšanu regulējošo Finanšu instrumentu tirgus likuma normu piemērošanu" satur Finanšu un kapitāla tirgus komisijas viedokli par ieguldījumu pakalpojumu jomu regulējošo tiesību aktu atsevišķu normu interpretāciju. Komisija izdod šīs vadlīnijas, lai veicinātu visu tirgus dalībnieku vienotu tiesību aktu izpratni un ieguldītāju aizsardzību.

2. Vadlīnijās lietotie termini:

- 2.1. Komisija – Finanšu un kapitāla tirgus komisija;
- 2.2. iestāde – ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs;
- 2.3. Likums – Finanšu instrumentu tirgus likums;
- 2.4. produkts – finanšu instrumenta veids, ieguldījumu pakalpojuma vai ieguldījumu blakus pakalpojuma veids, darījuma veids;
- 2.5. pārējo terminu lietojums atbilst Likuma terminu lietojumam.

(Grozīts ar Komisijas 29.03.2022. vadlīnijām Nr. 36)

2. Vadlīnijas

1. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta piektās daļas piemērošana)

Iestāde neaicina klientu iesniegt pieteikumu statusa maiņai. Klients lūgumu statusa maiņai noformē kā atsevišķu pieteikumu, un tas nav ietverts finanšu instrumentu konta atvēršanas dokumentu paketē.

Labās prakses piemēri

A. Iestāde sniedz klientam informāciju, norādot, ka klients, ja tas uzskata sevi par kompetentu ieguldījumu jautājumos, var lūgt mainīt tam piešķirto privāta klienta statusu pret profesionāla klienta statusu. Iestāde sniedz minēto informāciju objektīvi, norādot, kāda nozīme ir piešķirtajam statusam, ko nozīmē statusa maiņa un kādos gadījumos tas ir pamatoti.

B. Iestāde individuāli pārrunā ar katru klientu, kas izsaka interesi par statusa maiņu, šā procesa būtību un pārliecinās par klienta kompetenci. Iestāde ieraksta šīs pārrunas un saglabā šādu ierakstu tik ilgi, cik ilgi tiek glabāts attiecīgais ieguldījumu pakalpojumu līgums ar šo klientu.

Sliktās prakses piemēri

C. Pieteikums finanšu instrumentu konta atvēršanai kalpo vienlaikus kā iesniegums klienta statusa maiņai, kas var sekmēt to, ka iestāde masveidā piešķir profesionāla klienta statusu privātiem klientiem.

D. Iestāde formāli izturas pret klienta kompetences izvērtēšanu (ķeksīšu likšana), neievērojot principu, ka statusa maiņa pret profesionāla klienta statusu prasa individuālu pieeju klienta izvērtēšanai.

2. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta sestās daļas un 126.² panta piektās daļas piemērošana)

Iestāde, vērtējot klienta kompetenci, pieredzi un zināšanas saskaņā ar Likuma 124.¹ panta sesto daļu, var uzskatīt, ka klients izprot ar konkrētu finanšu instrumentu, produktu vai darījuma veidu saistītos riskus, ja klientam ir zināšanas un pieredze darījumos ar šādiem finanšu instrumentiem, produktiem vai darījumu veidiem vai ar tiem pēc būtības pielīdzināmiem finanšu instrumentiem, produktiem vai darījumiem.

Ja iestāde veido produktu grupas, tū pēc iespējas ievēro finanšu instrumentu dalījumu vienkāršos un sarežģītos finanšu instrumentos atbilstoši Eiropas Vērtspapīru tirgus regulatoru komitejas (Committee of European Securities Regulators, kopš 01.01.2011. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (European Securities and Markets Authority)) publicētajam konsultatīvajam dokumentam "Consultation paper – MiFID complex and non-complex financial instruments for the purposes of the Directive's appropriateness requirements (Ref. CESR/09-295)", vienā grupā iekļaujot sarežģītības ziņā līdzīgus finanšu instrumentus, produktus vai darījumu veidus.

Labās prakses piemēri

A. Iestāde jautā par klienta kompetenci (pieredze un zināšanas), ievērojot finanšu instrumentu, produktu un darījumu dažādību un pašas iestādes sniegto ieguldījumu pakalpojumu specifiku, piemēram, sadalot to šādās grupās:

- a) akcijas, depozitārie sertifikāti, kas tiek tirgoti regulētā tirgū, ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecības (UCITS);
- b) akcijas, depozitārie sertifikāti, kas netiek tirgoti regulētā tirgū, alternatīvo ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecības (AIF);
- c) parastās obligācijas, parādzīmes u.c. vienkārši parāda instrumenti;
- d) konvertējamās, apmaināmas obligācijas, obligācijas ar pārdošanas (*put*) un pirkšanas (*call*) opciju u.c. parāda vērtspapīri ar iebūvētu atvasināto instrumentu;
- e) biržā tirgotie nākotnes līgumi (*futures*), finanšu līgumi par starpību (CFD);
- f) procentu likmju mijmaiņas līgumi (*interest rate swaps*), akciju u.c. finanšu aktīvu mijmaiņas līgumi (*equity swaps* u.c.);
- g) strukturētais depozīts ar riska prēmiju;
- h) valūtas nākotnes un mijmaiņas līgumi (*FX swaps, FX forwards*);
- i) iespēju līgumu (*options*), akciju un obligāciju īsā pārdošana (nesegtās pozīcijas);

j) *repo* un *reverse repo* darījumi, ja finanšu instruments tiek iegādāts uz darījuma rezultātā piešķirtā finansējuma rēķina, akciju vai citu finanšu instrumentu maržinālā tirdzniecība.

Sliktās prakses piemēri

B. Iestāde jautā par klienta pieredzi un zināšanām, neievērojot finanšu instrumentu, produktu un darījumu dažādību, piemēram, tiek jautāts bez saistības ar produkta veidu vai tiek izmantots pārāk vienkāršots produktu sadalījums, piemēram, "akcijas, obligācijas, atvasinātie finanšu instrumenti".

3. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta piektās daļas 1. punkta piemērošana)

Iestāde, nosakot, vai darījuma apmērs ir būtisks, ņem vērā Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes skaidrojumu par to, kas tiek uzskatīts par būtiska apmēra darījumu^{*}:

1. iestāde vērtē darījumu apmērus attiecīgajā tirgū, ņemot vērā tai kā profesionālam tirgus dalībniekam pieejamos datus un neaprobežojoties tikai ar iestādes klientu veikto darījumu analīzi;
2. darījuma apmērs ir pietiekami liels konkrētam klientam;
3. iestāde nošķir attiecīgo tirgu pa instrumentu veidiem;
4. attiecībā uz atvasinātajiem līgumiem iestāde ievēro, ka līguma nosacītā vērtība ir pietiekami nozīmīga attiecīgajā tirgū.

Atbalstošā vadlīnija

Ja klienta rīkojums tiek izpildīts pa daļām tirdzniecības vietā, atbilstoši tirdzniecības vietas noteikumiem (tirdzniecības algoritmam) savietojot to pret vairākiem citiem pretējiem rīkojumiem, visas rīkojuma izpildes daļas vienas tirdzniecības dienas ietvaros tiek uzskatītas par vienu darījumu, aprēķinot darījumu skaitu Likuma 124.¹ panta piektās daļas piemērošanai.

Labās prakses piemēri

A. Lai izvērtētu klienta atbilstību Likuma 124.¹ panta piektās daļas 1. punktam, iestāde lūdz klientu norādīt konkrētus datus par tā veiktajiem darījumiem (to skaitu un apmēru), laika posmu un finanšu instrumentu veidiem, ar kuriem minētie darījumi veikti.

B. Iestāde novērtē klienta darījumu apmērus, salīdzinot tos ar attiecīgajā tirgū parastu darījumu apmēru starp profesionāliem tirgus dalībniekiem.

Sliktās prakses piemēri

C. Klienta anketā jautājums ir formulēts tā, ka klients pats subjektīvi izlemj, vai tā veiktā darījuma apmēru var uzskatīt par būtisku attiecīgajā tirgū, piemēram, "vai jūs pēdējo 12 mēnešu laikā esat veicis vismaz 10 būtiska apmēra darījumus".

D. Jautājot par darījumiem, jautājumi un atbildes nav sasaistītas ar konkrētu finanšu instrumenta, produkta vai darījuma veidu.

(Grozīta ar Komisijas 29.03.2022. vadlīnijām Nr. 36)

4. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta piektās daļas 3. punkta piemērošana)

^{*} https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma35-43-349_mifid_ii_qas_on_investor_protection_topics.pdf – 11. sadaļas 4. jautājums.

Par finanšu sektorā ieņemtu amatu, kurā ir nepieciešamas zināšanas attiecībā uz darījumiem un pakalpojumiem, saskaņā ar Likuma 124.¹ panta piektās daļas 3. punktu var uzskatīt šādus amatus iestādē, kura ir licencēta un uzraudzīta finanšu tirgus dalībniece:

- a) finanšu tirgus analītiķis (galvenie pienākumi: finanšu instrumentu tirgus analīze, ieguldījumu pētījumu izstrāde);*
- b) front-office darbinieki (piem., brokeris, dīleris) (galvenie pienākumi: darījumu ar finanšu instrumentiem veikšana iestādes un klientu uzdevumā, ieguldījumu konsultācijas klientiem);*
- c) portfeļa vai ieguldījumu fonda pārvaldnieks, investīciju stratēģis (galvenie pienākumi: ieguldījumu stratēģijas izstrāde un realizācija, pārvaldot iestādes, klienta, ieguldījumu fonda finanšu instrumentu portfeli, t.sk. lēmumu par darījumiem ar finanšu instrumentiem pieņemšana, darījumu ar finanšu instrumentiem veikšana);*
- d) ieguldījumu konsultants (galvenais pienākums: personīgo ieteikumu sniegšana par darījumiem ar finanšu instrumentiem);*
- e) ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas uzraudzības eksperts (galvenais pienākums: ieguldījumu pakalpojumu sektora uzraudzība);*
- f) cits amats, kura ietvaros veicamie pienākumi pēc būtības atbilst iepriekš minēto amatu ietvaros veicamajiem pienākumiem.*

Labās prakses piemēri

A. Lai izvērtētu klienta atbilstību Likuma 124.¹ panta piektās daļas 3. punktam, iestāde lūdz klientu sniegt ziņas par ieņemto amatu, amata ietvaros veiktajiem galvenajiem pienākumiem, iestādi un laika posmu, kurā persona pildīja attiecīgos amata pienākumus. Ja nevar nepārprotami secināt, ka amats ir līdzvērtīgs nosauktajiem, iestāde noskaidro, kādi bija personas darba pienākumi.

Sliktās prakses piemēri

B. Klienta anketā jautājums par amatu finanšu sektorā ir noformulēts tā, ka persona pati izlemj, vai tās ieņemtais amats atbilst Likuma 124.¹ panta piektās daļas 3. punktam, piemēram, "vai jūs esat ieņēmis amatu finanšu sektorā".

5. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta sestās daļas piemērošana)

Ja privāts klients vēlas iegūt profesionāla klienta statusu attiecībā uz visiem ieguldījumu pakalpojumiem, darījumu veidiem, finanšu instrumentiem un produktiem kopumā, iestāde vērtē Likuma 124.¹ panta sestās daļas prasību izpildi attiecībā uz iestādei kopumā pieejamiem produktiem, finanšu instrumentiem vai darījumu veidiem, ņemot vērā to dažādību un atšķirīgo sarežģītības līmeni. Iestāde nevar sniegt klientam pakalpojumu kā profesionālam klientam attiecībā uz finanšu instrumentu vai produktu, ja šo finanšu instrumentu vai produktu nevar uzskatīt par piemērotu šim klientam.

Labās prakses piemēri

A. Iestāde atsakās piešķirt privātam klientam profesionāla klienta statusu attiecībā uz visiem produktiem, ja, piemēram, klientam nav pieredzes *repo* vai citos iestādes piedāvātos darījumos.

Sliktās prakses piemēri

B. Privāts klients lūdz piešķirt profesionāla klienta statusu attiecībā uz visiem produktiem. Iestāde izvērtē klienta kompetenci klienta līdz šim veiktajos darījumos ar akcijām un

obligācijām, bet nevērtē klienta kompetenci attiecībā uz atvasinātajiem finanšu instrumentiem.

6. vadlīnija (Likuma 124.¹ panta piektās daļas 1. punkta piemērošana)

Iestāde var novērtēt, ka ir ievērots Likuma 124.¹ panta piektās daļas 1. punktā minētais kritērijs – 10 būtiska apmēra darījumi ceturksnī iepriekšējo četru ceturkšņu laikā –, neatkarīgi no tā, vai šie darījumi ir veikti ar viena veida vai dažādu veidu finanšu instrumentiem.

Atbalstošā vadlīnija

Vērtējot klientu darījumu statistiku, iestāde ņem vērā tikai tos darījumus, par kuriem lēmumus ir pieņēmis pats klients, bet neņem vērā tādus darījumus, kas veikti klienta individuālā portfeļa pārvaldīšanas ietvaros, jo lēmumu par tiem ir pieņēmis iestādes darbinieks, nevis pats klients.

Labās prakses piemēri

A. Iestāde atsakās piešķirt privātam klientam profesionāla klienta statusu, ja lēmumus par klienta labā veiktajiem darījumiem nav pieņēmis klients patstāvīgi.

Sliktās prakses piemēri

B. Privāts klients lūdz piešķirt profesionāla klienta statusu. Līdz šim klients ir izmantojis tikai portfeļa pārvaldības pakalpojumu, kura ietvaros lēmumus par darījumiem ir pieņēmis attiecīgs iestādes pilnvarots darbinieks. Iestāde klienta atbilstību darījumu kritērijam vērtē pēc portfeļa pārvaldības pakalpojuma ietvaros veiktajiem darījumiem.

7. vadlīnija. *Izslēgta ar 29.03.2022. grozījumiem.*

8. vadlīnija. *Izslēgta ar 29.03.2022. grozījumiem.*

9. vadlīnija (Likuma 126.² panta un 128. panta pirmās un sestās daļas piemērošana)

Ja rakstveida informācija, ko iestāde sniedz klientam, satur informāciju par procentu likmju mijmaiņas darījumiem, kā vienu no ar kredītu saistītā procentu likmju riska pārvaldīšanas risinājumiem, tā izskaidro klientam, ka ar procentu likmju risku saistītā līguma (piemēram, kredītlīguma) un procentu likmju mijmaiņas līguma izpilde katrai no darījuma pusēm ir neatkarīga no otra līguma izpildes.

Labās prakses piemērs

A. Gadījumā, kad klientam tiek piedāvāts aizdevums kopā ar procentu likmju mijmaiņas līgumu, iestāde atklāj, ka tie ir divi atsevišķi darījumi, kas kredīta pirmstermiņa dzēšanas gadījumā neizbeidz klienta no procentu likmju mijmaiņas līguma izrietošās saistības.

Sliktās prakses piemēri

B. Iestāde neatklāj, ka procentu likmju atvasinātais līgums nav tiešā veidā piesaistīts aizdevumam un ka tas pēc būtības ir spekulatīvs ieguldījums, kurā, mainoties procentu likmēm, viena darījuma puse būs ieguvēja, bet otra zaudētāja, un kurš noteiktos apstākļos var būt risku mazinošs instruments (*hedge*).

(Grozīta ar Komisijas 29.03.2022. vadlīnijām Nr. 36)

10. vadlīnija (Likuma 128. panta sestās daļas piemērošana)

Iestāde, cik tas ir iespējams, aprakstot produktu, kas paredzēts privātam klientam, lieto valodu, kas viegli uztverama un saprotama vidusmēra klientam.

Atbalstošā vadlīnija

Iestāde izvairās no pārlietu specifisku terminu un nozares žargona lietošanas, bet, ja tiek lietots tehnisks termins, to paskaidro vienkāršā valodā.

Labās prakses piemērs

A. Iestāde, aprakstot produktu, paskaidro specifiskus vai tehniskus terminus, ja šādi termini tiek izmantoti, un, ja ar klientu ir personīgā komunikācijā, pārjautā klientam, vai tas ir sapratis produkta aprakstu.

Sliktās prakses piemērs

B. Iestāde lieto sarežģītus, vidusmēra klientam nesaprotamus terminus bez pienācīga paskaidrojuma. Iestāde nepārjautā, vai klients ir sapratis produkta aprakstu.

(Grozīta ar Komisijas 29.03.2022. vadlīnijām Nr. 36)

11. vadlīnija (Likuma 128. panta sestās daļas piemērošana)

Iestāde dod klientam pietiekamu laiku, lai tas uztvertu un apdomātu informāciju par produktu pirms produkta iegādes. Tiek uzskatīts, ka privātam klientam ir nepieciešams ilgāks laiks, lai pienācīgi saprastu sarežģītu produktu.

Atbalstošā vadlīnija

Ja iestāde nesteidzina klientu noslēgt līgumu vai veikt darījumu, bet klients pats salīdzinoši īsā laikā ir izpētījis iestādes sniegto informāciju un paskaidrojumus un vēršas iestādē ar vēlmi noslēgt līgumu vai veikt darījumu, tiek uzskatīts, ka klientam ir sniegts pietiekams laiks.

Labās prakses piemēri

A. Iestāde visu nepieciešamo informāciju saistībā ar produktu, kurš ir sarežģīts, privātam klientam atkarībā no individuāla klienta sniedz vismaz vienu nedēļu pirms līguma par darījumu noslēgšanas.

B. Iestāde, ja nepieciešams, klātienes tikšanās reizēs ar klientu un piesaistot attiecīgo ekspertu, rūpīgi paskaidro klientam produkta specifiku, darbības modeli, iespējamus galvenos riskus, dodot pietiekamu laiku (sarežģīto produktu gadījumā – vairākas dienas) informācijas uztveršanai.

Sliktās prakses piemēri

C. Iestāde steidzina klientu parakstīt darījuma līgumu.

D. Iestāde sola klientam sniegt visu nepieciešamu informāciju par produktu pēc darījuma līguma parakstīšanas.

(Grozīta ar Komisijas 29.03.2022. vadlīnijām Nr. 36)

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas
priekšsēdētāja

S. Purgaile

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATURLAIKA ZĪMOGU**